

KALEV JÕGISTE



Minnesota *märkmeraamat*



2026

Käesoleva raamatu väljaandmist on toetanud
Raul Vahter, Toomas Kams, Metsahoiu Sihtasutus
ja OÜ Ökoloogilised Uuringud.

Toimetanud Triin Tael ja Piret Klesment
Kujundanud Alar Kitsik
Fotod Kalev Jõgiste

Autoriõigus: autor ja Atlex OÜ, 2026

Kõik õigused kaitstud. Igasugune autoriõigusega
kaitstud materjali ebaseaduslik paljundamine
ja levitamine toob kaasa seaduses ette
nähtud vastutuse.

Atlex OÜ
Kivi 23
51009 Tartu
Tel 734 9099
atlex@atlex.ee
www.atlex.ee

ISBN 978-9916-620-53-3

Kirjastus
atlex

Pühendan maailma kõige kaunimale naisele.



Sisukord

Alustuseks.....	7
Inimesed	10
Ühe lumesaju lugu.....	13
Lumesadu jätkub	16
Egolfs Lätist	20
Kohtumine Pauliga.....	23
Melomaani tagasitulek.....	27
Elu metsas.....	31
Tartu Ülikooli botaanikaaias	39
<i>Syntynyt sotilaaksi</i>	43
Kodu	46
Finnish Bistro.....	55
Mehhiko.....	59
Lindemani pärand	62
Põtrade elust.....	67
Mart	74
Paul Feyerabend	77
Bob Dylan	79
Põhjamaade mõju.....	86
Kirjandus ja kriminaalromaan	92
Seiklused Kesk-Läänes (Chicago linna tuled)	97
Mõned filmiarvustused: „Fargo“ ja „Nakkus“.....	103
Vanahärrad Peter ja Herb.....	108
Ülikoolist	111
Veel muusikast	114
Ma jooksin koos huntidega.....	119
Hobustest	123
Hariduse teeviidad	126
Pariis	130
Lõppsõna	134

Alustuseks

Heidan pilgu lennuki aknast ja näen all laiumas metsa. Tegemist on lehtpuumetsaga. Jään tähelepanelikult vaatama ja avastan üllatusega, et metsal paistab olevat mingi korrapärane muster, justkui ruudustik või mingi muu geomeetiline aimdus. Arvan algul tõesti, et tegu on metsaga. Eesti mets on ju kujundatud kvartalivõrgustikuna, seda läbivad metsasihid, mida saab jälgida mõõdukalt kõrguselt lennumasina või kaameraga. Mõistan peagi, et see pole mets, see on hoopis linn. Puude all on näha tänavate võrgustik.

See on mõnevõrra üllatav. Olen pärit ju metsarikkast maailmajaost ja nii on huvitav tõdeda, et ilmas on veel kohti, kus inimesed puudega hästi läbi saavad ja eluruumi jagavad. Isegi linnas.

Minu suhe Minnesotaga algas paarikümne aasta eest.

Kas ameeriklane on geneetiliselt midagi erakordset? Ilmselt küll! Inimese seotus ümbritsevaga on kujunenud geneetilise valiku kaudu ning uude keskkonda liikumisega kaasnevad alati riskid. Sellisel hetkel tuleb teha otsus – kas astuda tundmatusse ja alluda uuele, riskantsele valikumehhanismile. Need inimesed, kes selle sammu ette võtavad, kannavad endas teatavat „julguse geeni“. See on geen, mis ei luba leppida alistumise, pimesi kuuletumise, orjusega. See geen sunnib inimest pärast kukkumist püsti tõusma ja edasi liikuma.

Selliseid valikumehhanisme võib tõlgendada mitmeti. Üks on aga päris kindel – julged valikud loovad omamoodi „julguse geenikoodi“, mis kandub edasi põlvest põlve.

Millisel moel võib Põhja-Ameerika keskkond inimest muuta? Siinkohal tuleks küll silmas pidada eelkõige neid alasid, kus on Briti mõju olnud määrav. Mehhiko kuulub aga Ibeeria kultuuriruumi ja selle kohta on mul isikliku kogemuse põhjal keeruline midagi öelda.

Põhja-Ameerikas on rikkalikult loodusvarasid, kuid need pole alati hõlpsasti kättesaadavad ja kasutatavad. Ressursside väärindamine nõuab väga palju vaeva. Jah, tööd tuleb teha nii käte kui ka peaga, arendada oskusi ja neid siis pidevalt lihvida. Tuleb osata leida endale vajalikud tööriistad.

Minnesota põhjaosas leidub rauamaaki, mida on juba ammu kaevandatud. Kaevandamist alustasid esimesed sisserändajad Euroopast. Need, kes tulid hiljem, pidid leppima sellega, et reeglid on juba paigas ning oma elu tuli kohandada mõnevõrra keerulisema olukorra järgi.

USA põhjapoolsetes piirkondades leidub ka piisavalt metsi. Seetõttu on mets kujunenud majanduse seisukohalt oluliseks ressursiks, nagu mujalgi. Metsanduses on nii mõnegi nüansi puhul äratuntavad euroopalikud jooned, tean seda oma kogemuse põhjal.

Valge mänd on kaunis ja muljetavaldav puu, samas ka majanduslikult oluline. Varasem äriplaan viis selleni, et see



Minneapolis on suurte puude linn (noored arboristid koolitusel)

puuliik raiuti peaaegu täielikult maha. 18. sajandil valitses ehitusmaterjali järele suur nõudlus ja valge männi võimsad mõõtmised tegid sellest hinnatud tooraine. Sellest sai valmistada prusse ja palke – kõike, mida oli vaja eluaseme ehitamiseks. Seetõttu rajati Minnesota metsarikastesse piirkondadesse palju saeveskeid, kus toorpuut töödeldi väärtuslikuks ehitusmaterjaliks. Viljaveskid tulid hiljem.

Inimesed

Minnesota inimeste puhul hakkavad silma mõned iseloomulikud jooned. Kes on Ühendriikides rohkem ringi liikunud, oskab neid ehk kergemini märgata. Siinsed inimesed pole nii peenutsevad ja edevad kui USA lõunapiirkonnades. Mida näeme lõunas? Küllust on palju, kuid inimene on selle suhtes hoolimatum. Võib-olla ei osata loodust hinnata ilma valusa õppetunnita? Minnesotas on loodus märksa karmim, see sunnib inimesi hoolsusele. Siin tuleb ellujäämiseks kõvasti tööd teha.

Huvitav tähelepanek taluturult. Sageli müüvad Minneapolis taluturul põllumajandussaadusi vietnamlased. Pole päris selge, kas nad saabusid siia Vietnami sõja ajal või tulid hiljem sisserändajatena. Jah, oma välimuse poolest erinevad nad keskmisest minnesotalasest. Aga samas, oma treenimatu antropoloogi silmaga ei oska ma neid eristada ka Ameerika põlisrahvastest.

Kliimamuutustega seoses on kätte jõudnud aeg, mil teiseneb ka meie koduhoovi keskkond. See kipub kaotama paigalekinnistatuse efekti. Globaliseerumine, kliimamuutused ja logistikatehnoloogia on teinud liikumise ja ümberpaiknemise lihtsamaks kui kunagi varem. Kultuuride segunemine kogub uut hoogu, inimese jaoks tähendab see aga uusi väljakutseid ja kohanemisvõimet uute kultuuride ning kultuurisulamitega.